

Euroopa Liidu
Nõukogu

Brüssel, 20. oktoober 2023
(OR. en)

14519/23

ENER 565
ENV 1164
CLIMA 499
IND 550
RECH 464
COMPET 1021
ECOFIN 1076

SAATEMÄRKUSED

Saatja:	Euroopa Komisjoni peasekretär, allkirjastanud Martine DEPREZ, direktor
Kättesaamise kuupäev:	20. oktoober 2023
Saaja:	Thérèse BLANCHET, Euroopa Liidu Nõukogu peasekretär
Komisjoni dok nr:	C(2023) 4080 final
Teema:	KOMISJONI SOOVITUS, 20.10.2023, energiaostuvõimetuse kohta

Käesolevaga edastatakse delegatsioonidele dokument C(2023) 4080 final.

Lisatud: C(2023) 4080 final

Brüssel, 20.10.2023
C(2023) 4080 final

KOMISJONI SOOVITUS,
20.10.2023,
energiaostuvõimetuse kohta
{SWD(2023) 647 final}

KOMISJONI SOOVITUS,

20.10.2023,

energiaostuvõimetuse kohta

EUROOPA KOMISJON,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eelkõige selle artiklit 292,

ning arvestades järgmist:

- (1) Viimased andmed näitavad, et ligikaudu 40 miljonit eurooplast kõigis liikmesriikides, mis moodustab 9,3 % liidu elanikkonnast, ei suutnud 2022. aastal oma kodu piisavalt soojana hoida. See arv on järsult suurenenud võrreldes 2021. aastaga, mil samas olukorras oli 6,9 % elanikkonnast¹. Väiksema sissetulekuga inimeste hulgas on see osakaal enam kui kahekordistunud. Need arvud näitavad olukorra tõsidust, mistõttu tuleb poliitikakujundajatel võtta meetmeid ja tegeleda energiaostuvõimetuse algpõhjustega õiglase ülemineku raames, millega tagatakse, et kedagi ei jäeta kõrvale.
- (2) Energiaostuvõimetus on mitmemõõtmeline nähtus. Paljudel juhtudel on sellel olukorral peamiselt kolm algpõhjust: leibkonna eelarvega võrreldes suured kulutused energiale, väike sissetulek ning hoonete ja seadmete vähene energiatõhusus. Leibkonna olukorda võivad mõjutada ka geograafilised ja kliimategurid, leibkonna omadused, sugu, tervis ning konkreetse leibkonna energia- ja transpordivajadused. Energiaostuvõimetuse ja selle tagajärgede suhtes on vastuvõtlikumad ka suurema energiavajadusega leibkonnad, (sealhulgas lastega pered), puuetega inimesed ja eakad. Energiaostuvõimetus mõjutab eriti ka naisi, eelkõige üksikvanemaid ja vanemaid naisi – see on tingitud struktuursest ebavõrdsusest sissetulekute jaotuses ja sotsiaal-majanduslikus staatuses ning soolisest hoolduslõhest.
- (3) Kõrged energiahinnad on mõjutanud liidu energiaturge alates 2021. aasta keskpaigast. Üha enamatel inimestel on olnud raskusi oma energiaarvete tasumisega. See ei piirdunud väikese sissetulekuga ja vähekaitsitud kodanikega, kes kulutasid ülemäära suure osa oma sissetulekust energiale, vaid mõjutas ka paljusid keskmise sissetulekuga kodanikke. Liit tegutses ühtselt kooskõlas asjakohase Euroopa raamistiku ja rahvusvaheliste kohustustega, et kergendada Euroopa kodanike olukorda. Riikide tasandil püsib siiski vajadus hästi suunatud lisameetmete järele.

¹ Allikas: Eurostat (ilc_mdes01)

- (4) Euroopa sotsiaalõiguste sambas, mille Euroopa Parlament, nõukogu ja komisjon kuulutasid ühiselt välja 17. novembril 2017², ja 2015. aastal vastu võetud ÜRO kestliku arengu eesmärkides³ on energiat nimetatud nende oluliste teenuste hulgas, mis peaks olema igäihele kättesaadavad. Selliste teenuste kättesaadavust toetatakse nende inimeste puhul, kes seda vajavad. Euroopa sotsiaalõiguste sambas viidatakse ka õigusele saada asjakohast abi ja kaitset sunniviisilise eluasemest väljatõstmise eest⁴.
- (5) Euroopa rohelises kokkuleppes⁵ on rõhutatud, et rohepööre peab olema õiglane ja kaasav, selles tuleb seada esikohale inimesed ning pöörata erilist tähelepanu nende piirkondade, tööstusharude, töötajate, leibkondade ja tarbijate toetamisele, kellele üleminek toob kaasa suurimad probleemid. Lisaks on komisjoni teatises „Tugev sotsiaalne Euroopa õiglaste üleminekute jaoks“⁶ esile toodud, et Euroopa rohelise kokkuleppe elluviimine annab liidule vahendid, mille abil püüelda suurema ülespoole suunatud lähenemise, sotsiaalse õigluse ja ühise heaolu poole.
- (6) Soovitus (EL) 2020/1563⁷ ja sellele lisatud komisjoni talituste töödokumendis⁸ on esitatud suunised energiaostuvõimetuse kohta ning määratletud, mida tähendab märkimisväärne arv energiaostuvõimetuid leibkondi. Selles määrati kindlaks 13 energiaostuvõimetuse näitajat, mille seast liikmesriigid saavad valida oma riigi kontekstis kättesaadavad ja asjakohased näitajad, et teha kindlaks energiaostuvõimetus oma territooriumil, kajastades energiaostuvõimetus eri tahke. Samuti võib kasutada alternatiivseid andmekogumeid, et kajastada kohalikke olusid, nagu suvine liigkuumus, sooline ja etniline taust, ning võrrelda üheskoos sissetuleku ja energiatarbimise andmeid, et mõista energiaostuvõimetus leibkondade probleeme energia taskukohasusega.
- (7) Nõukogu soovitus õiglase kliimanetraalsusele ülemineku tagamise kohta⁹ tuletatakse meelde, et õiglus ja solidaarsus on liidu rohepöörde poliitika määravad põhimõtted ning selle ulatusliku ja püsiva avaliku toetuse eeltingimus.
- (8) Euroopa sotsiaalõiguste sambas, kestliku arengu eesmärkides, Euroopa rohelises kokkuleppes, nõukogu soovitus õiglase ülemineku kohta ja komisjoni

² Institutsioonide ühine teadaanne Euroopa sotsiaalõiguste samba kohta (ELT C 428, 13.12.2017, lk 10).

³ „[Muudame oma maailma: kestliku arengu tegevuskava aastani 2030](https://un.org/)“ (un.org), A/RES/70/1.

⁴ 19. põhimõte „Eluase ja abi kodututele“ ja 20. põhimõte „Juurdepääs esmatähtsatele teenustele“.

⁵ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa roheline kokkulepe“ (COM(2019) 640 final).

⁶ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Tugev sotsiaalne Euroopa õiglaste üleminekute jaoks“ (COM(2020) 14 final).

⁷ Komisjoni 14. oktoobri 2020. aasta soovitus (EL) 2020/1563, mis käsitleb energiaostuvõimetus (ELT L 357, 27.10.2020, lk 35).

⁸ Komisjoni talituste töödokument „ELi suunised energiaostuvõimetus kohta“ (SWD(2020) 960 final).

⁹ Nõukogu 16. juuni 2022. aasta soovitus õiglase kliimanetraalsusele ülemineku tagamise kohta (2022/C 243/04) (ELT C 243, 27.6.2022, lk 35).

energiaostuvõimetust käsitlevates soovitusetes esitatud eesmärkidega antakse raamistik energiaostuvõimetuse tuvastamiseks liikmesriikides seeläbi, et rõhutatakse energia kättesaadavuse, kaasatuse ja õigluse põhimõtteid ning põhimõtet, et mitte kedagi ei jäeta kõrvale. Kõiki neid põhimõtteid kohaldatakse energiaostuvõimetute leibkondade suhtes. Hädavajalikest teenustest esineb ELis kõige suuremaid lünki energiale ligipääsus¹⁰.

- (9) Energiaostuvõimetuse mõiste võeti kasutusele 2009. aastal Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2009/72/EÜ¹¹ [Termin on muutunud. Kõnealusel direktiivis kasutati terminit „energiavaesus“.] ning sellest ajast alates on seda mõistet laiendatud energiasüsteemi õiglase ümberkujundamise kirjelduses. Paketiga „Eesmärk 55“¹² viimati tehtud õiguslikud muudatused kujutavad endast terviklikku lähenemisviisi energiaostuvõimetuse algpõhjustega tegelemiseks. Selle paketiga kehtestati Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivis (EL) 2023/1791¹³ esimene kogu liidus kehtiv energiaostuvõimetuse määratlus koos sätetega, millega seatakse esmatähtsaks energiatõhususe ja hoonete renoveerimise meetmed energiaostuvõimetute rühmade ja muude vähekaitstud elanikkonnarühmade seas.
- (10) Energiaostuvõimetust puudutab kõiki liikmesriike. Seepärast nõutakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2018/1999¹⁴ artikli 3 lõike 3 punktis d, et liikmesriigid hindaksid selliste kodanike arvu, kellel on raskusi energia eest tasumisega ja kui see arv on märkimisväärne, siis kehtestaksid eesmärgi seda vähendada, ning kirjeldaksid oma lõplikes riiklikes energia- ja kliimakavadades energiaostuvõimetuse vähendamise poliitikat ja meetmeid. Liikmesriigid pidid esimest korda sellise teabe esitama 2019. aastal.
- (11) Energiaostuvõimetuse määratlemine siseriiklikus õiguses on esimene samm probleemi ja selle laiema konteksti tunnustamisel ja tuvastamisel. Sellega toetatakse kõiki asjaomaseid osalejaid õigete lahenduste väljatöötamisel, et vähendada energiaostuvõimetust kohalikul, piirkondlikul, riiklikul ja liidu tasandil ning seejuures võtta arvesse koosmõju kolme peamise energiaostuvõimetuse põhjuse vahel, milleks on väike sissetulek, suuremad energiarved ja vähene energiatõhusus.

¹⁰ SWD(2023) 213 final/2.

¹¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta direktiiv 2009/72/EÜ, mis käsitleb elektrienergia siseturu ühiseeskirju ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2003/54/EÜ (ELT L 211, 14.8.2009, lk 55).

¹² Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele (COM(2021) 550 final).

¹³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. septembri 2023. aasta direktiiv (EL) 2023/1791, mis käsitleb energiatõhusust ja millega muudetakse määrust (EL) 2023/955 (ELT L 231, 20.9.2023, lk 1).

¹⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta määrus (EL) 2018/1999, milles käsitletakse energialiidu ja kliimameetmete juhtimist ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusi (EÜ) nr 663/2009 ja (EÜ) nr 715/2009, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiive 94/22/EÜ, 98/70/EÜ, 2009/31/EÜ, 2009/73/EÜ, 2010/31/EL, 2012/27/EL ja 2013/30/EL ning nõukogu direktiive 2009/119/EÜ ja (EL) 2015/652 ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 525/2013 (ELT L 328, 21.12.2018, lk 1).

- (12) Energiaostuvõimetuse mõiste on seotud vähekaitstud tarbija mõistega, kuid erineb sellest. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2019/944¹⁵ artiklis 28 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/73/EÜ¹⁶ artikli 3 lõikes 3 on nõutud, et liikmesriigid määratleksid vähekaitstud tarbijate mõiste, mis võib osutada energiaostuvõimetusele ja ka muudele kriteeriumitele, näiteks elutähtsale sõltuvusele elektrilistest seadmetest tervise või ea tõttu.
- (13) Kaheksateist liikmesriiki on lisanud energiaostuvõimetuse eraldi nähtusena oma olemasolevasse riiklikusse energia- ja kliimakavasse, kuid energiaostuvõimetuse üksikasjalik määratlus, selge mõõtmine ning otsesed poliitikameetmed energiaostuvõimetuse vähendamiseks on olemas ligikaudu pooltel liikmesriikidel¹⁷.
- (14) Liikmesriikidel tuleb 2024. aasta juuniks ajakohastada oma riiklikud energia- ja kliimakavad. Liikmesriike tuleks selle ülesande täitmise ja riiklikul tasandil energiaostuvõimetuse vähendamise juures toetada tõhusate poliitikapaketide ja täiendavate suunistega, mis täiendaksid komisjoni soovitusi (EL) 2020/1563.
- (15) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2023/955¹⁸ loodi kliimameetmete sotsiaalfond, et käsitleda ja ennetada võimalikku negatiivset jaotuslikku mõju, mis tuleneb hoonete ja maanteedtranspordi lisamisest uude ELi heitkogustega kauplemise süsteemi (HKS2) selle laiendamisel neile kahele sektorile ja väiketööstusele direktiivi 2003/87/EÜ¹⁹ kohaselt. Kliimameetmete sotsiaalfondi eesmärk on anda liikmesriikidele rahalisi vahendeid, et toetada vähekaitstud leibkondi (sealhulgas energiaostuvõimetuid leibkondi), vähekaitstud mikroettevõtjaid ja vähekaitstud transpordikasutajaid, keda energia- ja transpordiosuvõimetuse eriti tugevalt mõjutab, ning selleks toetatakse investeringuid energiatõhususe suurendamiseks ning juurdepääsu heiteta ja vähese heitega liikuvusele ja transpordile. Selle rahastuse saamiseks peavad liikmesriigid esitama 2025. aasta juuniks oma kliimameetmete sotsiaalkavad, milles tuginetakse riiklike energia- ja kliimakavade 2024. aastal ajakohastatud versioonidele.

¹⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/944 elektrienergia siseturu ühiste normide kohta ja millega muudetakse direktiivi 2012/27/EL (ELT L 158, 14.6.2019, lk 125).

¹⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. juuli 2009. aasta direktiiv 2009/73/EÜ, mis käsitleb maagaasi siseturu ühiseeskirju ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2003/55/EÜ (ELT L 211, 14.8.2009, lk 94).

¹⁷ Euroopa Komisjoni energeetika peadirektoraat, Bouzarovski, S., Thomson, H., Cornelis, M. jt., „Towards an inclusive energy transition in the European Union: confronting energy poverty amidst a global crisis“. Euroopa Liidu väljaannete talitus, 2020. <https://data.europa.eu/doi/10.2833/103649>.

¹⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 10. mai 2023. aasta määrus (EL) 2023/955, millega luuakse kliimameetmete sotsiaalfond ja muudetakse määrust (EL) 2021/1060.

¹⁹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. oktoobri 2003. aasta direktiiv 2003/87/EÜ, millega luuakse ühenduses kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteem ja muudetakse nõukogu direktiivi 96/61/EÜ (ELT L 275, 25.10.2003, lk 32).

- (16) Riiklike energia- ja kliimakavade ajakohastamine ning kliimameetmete sotsiaalkavade kehtestamine vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) 2023/955 annab liikmesriikidele võimaluse kajastada mitte ainult liidu õigusraamistiku ambitsioonikaid energia- ja kliimaeesmärke vaid ka edendada õiglust ja luua stabiilne raamistik energiaostuvõimetuse vähendamiseks.
- (17) Energiaostuvõimetute inimeste arvu kindlakstegemiseks on tähtis koguda andmeid asjakohaste näitajate kohta. Sissetulekuid, sotsiaalset kaasatust ja elutingimusi käsitleva Euroopa statistika vabatahtlikud lisamoodulid, näiteks 2023. aastal koostatud uuring, mis käsitleb suutmatust hoida eluruume suvel mugavalt jahedana ja leibkonna võimet lubada endale kodus piisavat energiatarbimist, või 2024. aastal tehtud energiatõhususe uuring, võivad anda kasulikke lisaandmeid, mis võimaldavad teha kindlaks energiaostuvõimetute leibkondade arvu riigis või piirkonnas. Olukorras, kus kuumalainete tõenäosus kliimamuutuste tagajärjel suureneb, võimaldaks leibkonna kõigi koduste energiavajaduste täitmise võimet kajastav teave paremini ja sihipärasemalt vastu võtta kuumuse ja muude kliimaohutude ning energiaostuvõimetuse mõju vastu võitlemise poliitikameetmeid ja -variante.
- (18) Mõnes liikmesriigis käsitletakse energiaostuvõimetust peamiselt taskukohasuse aspektist, vähekaitstud leibkondadele mõeldud toetuskavade kaudu, millega leevendatakse taskukohase eluaseme ja energia nappust ning mida pakutakse näiteks maksuvähenduste, sotsiaalse hinnastamise, energiakupongide või küttetoetuste vormis. Kõik hinnameetmed muudavad energiatarbimise piirkulu. Sellised kavad on tähtsad kriisiaegadel ja neid on vaja struktuursete täiustuste puudumisel, kuid need ei toeta struktuurseid ümberkorraldusi vähekaitstud leibkondade hüvanguks. Need võivad nõrgendada stiimuleid selleks, et energiatarbimist vähendada ja investeerida energiatõhususe meetmetesse. Ka sissetulekumeetmetega antakse kiiret leevendust ilma otseselt energiatarbimise piirkulusid muutmata, kuid neil ei ole pikaajalist mõju energianõudlusele. Seetõttu tuleks esmatahtsaks pidada meetmeid, mis võimaldavad energiaostuvõimetutel ja vähekaitstud leibkondadel astuda samme, et suurendada oma eluviisi energiatõhusust ja taastuenergia tarbimist.
- (19) Energiaostuvõimetute leibkondadega tegelemisel kasutavad liikmesriigid erinevaid lähenemisviise ja meetmeid, mis mõjutavad lõpptarbijaid erinevalt: hinnatoetusmeetmed mõjutavad otse energia eest makstavat lõpphinda; sissetulekutoetuste kavadega säilitatakse turu hinnasignaali, sellega endiselt stimuleeritakse energiatarbimise vähendamist ja samal ajal muudetakse energiatarbimine taskukohasemaks, ning struktuurimeetmetega käsitletakse energiakavade pikaajalist taskukohasust. Struktuurimeetmete eesmärk on tegeleda energiaostuvõimetuse algpõhjustega ja investeerida energiatõhususse või taastuenergiatesse. Neil on pikaajaline mõju ja need toetavad liidu energiasüsteemi õiglase ümberkujundamise eesmärki. Seetõttu tuleks need meetmed koos täiendavate asjakohaste sotsiaalmeetmetega seada prioriteediks. Liikmesriikide võetavate meetmete eesmärk peaks olema ka mitmekesistada tarbijate energiakasutuse võimalusi ja samal ajal ennetada vähekaitstud tarbijate sõltuvust fossiilkütustest (eelkõige

maagaasist, kivisöest ja naftast) ning riski, et ülemineku käigus suurenevad võrgukasutus- ja halduskulud. Seetõttu sõltub energiaostuvõimetuse vähendamine ja õiglase ülemineku tagamine tugevasti valitud poliitikameetmete kombinatsioonist.

- (20) Energiakriisi ajal suurendas vajadus kaitsta tarbijaid kõrgete ja muutlike energiahindade eest sissetuleku- ja hinnameetmete kasutamist kogu liidus. Enamik neid meetmeid ei olnud siiski piisavalt sihtgruppidele suunatud. Kuigi sissetulekutoetuse meetmetega tagatakse väärtuslik sotsiaalne turvavõrk, neid saab kiiresti kasutusele võtta ja sihtgruppidele suunatuna võivad need kohe aidata mõjutatud leibkondi, ei avalda need tõenäoliselt struktuurset mõju pärast väljamakse- või kohaldamisperioodi lõppu ning võivad viia sõltuvuseni fossiilkütustest ja toetustest. Nendega kaasneb ka oht, et väheneb kapitalimahukate struktuurimeetmete – näiteks hoonete renoveerimise – rahastamine avaliku sektori poolt.
- (21) Energia kättesaadavus liidus on tagatud ELi õigusraamistikuga ja tarbijad saavad eelkõige elektri osas kasutada universaalteenust. Lisaks abivajajate jaoks taskukohasuse toetamisele kehtestas enamik liikmesriike viimasena vastutavat tarnijat käsitleva korra, et kaitsta tarbijaid tarnija tõrke korral. Tarbijate täiendavaks kaitseks ja tarnekindluse tagamiseks soovitatakse liikmesriikidel määrata kindlaks viimasena vastutav tarnija.
- (22) Direktiivi (EL) 2019/944 artikli 10 lõike 11 kohaselt annavad tarnijad kodutarbijatele piisavalt varakult enne kavandatud lahtiühendamist asjakohast teavet muude võimaluste kohta kui lahtiühendamine. Vähekaitstud tarbijaid tuleks piisavalt kaitsta elektrivõrgust lahtiühendamise eest ning neid ei tohiks panna olukorda, mis sunniks neid võrgust lahti ühenduma. Et tagada kõige vähem kaitstud inimeste ligipääs energiale, tuleks liikmesriike julgustada tegutsema kogu liidus selle valdkonna heade tavade alusel.
- (23) Energiaostuvõimetuse keerukuse tõttu tuleb seda käsitleda valdkondadevahelise teemana, millega tegelemiseks on vaja mitut valdkonda hõlmavat lähenemisviisi – see sisaldab eelkõige, kuid mitte ainult energeetikat ja sotsiaalpoliitikat – ning samal ajal tuleb arvesse võtta energia- ja kliimaalaste õigusaktidega kehtestatud väga konkreetseid õiguslikke kohustusi. Energiaostuvõimetusega tegelev juhtimissüsteem peaks seega võimaldama talitustevahelist ja vertikaalset koostööd riiklike, piirkondlike ja kohalike omavalitsuste struktuuride vahel ning laiemat konsulteerimist eri sektorite asjaomaste sidusrühmade ja sotsiaalpartneritega, et aidata kaasa teadlike otsuste tegemisele. Selleks võiks kaaluda ka määruse (EL) 2018/1999 artikli 11 kohaselt algatatud mitmetasandilist energia- ja kliimadialoogi.
- (24) Energiaostuvõimetuse vaatluskeskuste tugevus on see, et tuuakse kokku kõik peamised osalejad, et töötada välja sektoriteülene arusaam energiaostuvõimetuse

olukorrast kõigil tasanditel. Seega on tegemist multidistsiplinaarse juhtimisvahendiga, millega saab anda eeskjuu teistele poliitikavaldkondadele. Selliste vaatluskeskustega saab pakkuda ka sidusrühmadele võimalusi osaleda riiklikus ja kohalikus arutelus, et nad annaksid tähtsat teavet energiaostuvõimetuse probleemi kohta ja teeksid poliitiliste algatuste ettepanekuid.

- (25) Praktika on näidanud, et usaldus on üks peamisi elemente energiaostuvõimetute leibkondade edukaks kaasamiseks, seda nii toetuskavade toetusesaajate kindlakstegemisel kui ka nendeni jõudmisel.
- (26) Tõhus teabevahetus ja teabe jagamine kasutajasõbralikul viisil on energiaostuvõimetusega tegelemisel väga tähtis. Energiaostuvõimetutel leibkondadel on erinevad vajadused ja erinev suutlikkus osaleda ning nende juurdepääs asjakohasele teabele võib olla piiratud. Tõhusateks vahenditeks võivad olla energianõuannete võrgustikud või direktiiviga (EL) 2023/1791 ettenähtud ühtsed kontaktpunktid koos hoonete energiatõhusust käsitlevate ettepanekutega. Need vahendid peaksid olema kergesti juurdepääsetavad ja kohandatud väikese sissetulekuga, vähekaitstud või energiaostuvõimetute leibkondade vajadustele ning neid võiks pakkuda ka sotsiaal- ja tervishoiutöötajate või muude eesliinitöötajate kaudu, kes puutuvad selliste elanikkonnarühmadega korrapäraselt otseselt kokku.
- (27) Paketiga „Eesmärk 55“ ja teatisega „REPowerEU: Euroopa ühismeede taskukohasema, kindlama ja kestlikuma energiavarustuse tagamiseks“²⁰ näitas komisjon selgelt, et energiatõhususe meetmed, sealhulgas ehitussektoris, on tõhusad tegevused selleks, et võimestada ja kaitsta energiaostuvõimetuid ja vähekaitstud leibkondi. Hoonete energiatõhususe parandamine võib leevendada võimalikku negatiivset sotsiaalset mõju ja maksimeerida sotsiaalset kasu, eelkõige seoses elamistingimuste parandamisega kõige halvema energiatõhususega hoonetes ning energiaostuvõimetuse leevendamise või isegi ennetamisega.
- (28) Energiatõhususe esikohale seadmine on üks liidu õiguses sätestatud peamistest põhimõtetest. Direktiivi (EL) 2023/1791 artiklis 3 on sätestatud selle kohaldamise õiguslik alus. Energiatõhususe parandamine on energiaostuvõimetuse vähendamiseks ülioluline ja see parandab elanike heaolu.
- (29) Kuna energiaostuvõimetud ja vähekaitstud inimesed elavad sageli kõige halvema energiatõhususega hoonetes, võimaldab selliste hoonete esmajärjekorras renoveerimine otseselt energiaostuvõimetuse probleemi lahendada. Energiatõhusaks

²⁰ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „REPowerEU: Euroopa ühismeede taskukohasema, kindlama ja kestlikuma energiavarustuse tagamiseks (COM(2022) 108 final).

renoveerimisega saab kodude kütte- ja jahutusenergiavajadust oluliselt vähendada ning sellest tulenevalt saavad elanikud endale lubada sobivat sisekliimat ja maksavad energia eest vähem, mis aitab neil energiaostuvõimetusest vabaneda. Lisaks võib hoonete energiatõhusaks renoveerimise laiendamine luua ja säilitada töökohti, mis aitavad kaudselt kaasa elanikkonna heaolule. Liidu algatusega „Uus Euroopa Bauhaus“²¹ soovitakse aidata saavutada Euroopa roheline kokkuleppe eesmäärke seeläbi, et seatakse esikohale energiatõhusus, taskukohasus ja kaasavus.

- (30) Hoonete renoveerimise positiivset mõju, sealhulgas mõju elutingimustele, saab maksimeerida lõimitud, kaasavate ja piirkonnaga seotud lähenemisviiside abil, kui energiaostuvõimetute piirkondade energiatõhusaks renoveerimine lõimitakse laiematesse sotsiaalse kaasamise ja linnade taaselustamise programmidesse. Hoonete renoveerimist võib takistada huvide lahknemine, muu hulgas seetõttu, et üürnikel ei ole samasuguseid võimalusi eluaseme parandamise otsuseid teha kui koduomanikel. See ilmneb siis, kui tehingust või investeeringust saadav kasu ei too otsest kasu osalejale, kes kannab tehingu või investeeringu kulud.
- (31) Vähekaitstud leibkondi tuleb kaitsta selle eest, et pärast renoveerimist eluasemekulud suurenevad ja selle tulemuseks on väljatõstmine, ümberasustamine ja linnaosa keskklassistumine. Seetõttu on äärmiselt oluline, et liikmesriigid jälgiksid hoolikalt oma üldise poliitikameetmete kombinatsiooni võimalikku otsest või kaudset negatiivset mõju vähekaitstud leibkondadele. Meetmed, millega kaitstakse üürnikke negatiivse ja soovimatu mõju eest, võivad hõlmata renoveerimistöode rahalise toetuse tingimusi, mis takistavad üürnike väljatõstmist, maksusoodustusi üürileandjatele, rahalist toetust vaesemate kodumajapidamiste üürivõlgnevuste tasumiseks või maksegraafiku muutmiseks, üüritõusu piiramist juhul, kui omanik saab avalikult sektorilt rahalist toetust, või seadusandlike meetmeid, millega tagatakse tasakaal üüritõusu ja renoveerimisega saavutatud energiasäästu vahel. Oluline on ka tagada üürnike kaitsva ja üürileandjaid mõjutava õigusraamistiku täitmine ning juurdepääs teabele, mis käsitleb õigust eluasemele ja üürnike kaitset väljatõstmise eest.
- (32) Energiatõhususe põhimõtteid kohaldatakse ka energiatõhusatele kodumasinatetele, mille abil võib saavutada märkimisväärse energiasäästu. Õkodisaini ja energiamärgistuse nõuete kaudu kohaldatavad energiatõhususe standardid võimaldavad liidu kodumajapidamistel palju energiat säästa.
- (33) Täpsete ja reaalarjalähedaste näitudega nutiarvestid võimaldavad tarbijatel jälgida oma tegelikku energiatarbimist kogu päeva jooksul ning võivad aidata tuvastada energiaostuvõimetuid inimesi. Sellised arvestid aitavad tarbijatel kontrollida oma energiakasutust ja kohandada tarbimist, et hoida kulud kontrolli all, seejuures kaovad

²¹ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Uus Euroopa Bauhaus: Kaunis, kestlik, kaasav“ (COM(2021) 573 final).

hinnangutel põhinevad arved ja tagasiulatuvate arvetega seotud kaebused. See on äärmiselt oluline energiaostuvõimetutele leibkondadele, kellel on suured rahalised piirangud ja keda energiahindade kõikumine ebaproportsionaalselt mõjutab. Energiaostuvõimetuid leibkondi ei tohiks jätta ilma juurdepääsust nutitehnoloogiatele, mis aitaksid neil energiatarbimist vähendada või seda paremini juhtida ning võimaldaksid neil saada kasu energiatehnoloogia ja digitaliseerimise jätkuvast arengust.

- (34) Liidu kliimamuutuste vastases võitluses on keskne tähtsus energiasüsteemi CO₂ heite vähendamisel sel teel, et fossiilkütused kõrvaldatakse järk-järgult kasutuselt ja asendatakse taastuvate energiaallikatega. Venemaa sissetung Ukrainasse ja energiahinna järsk tõus näitavad, et kodumajapidamiste kütmisel tuleb kiiremini loobuda maagaasist ning energiaostuvõimetud leibkonnad vajavad seejuures erilist tähelepanu ja toetust. Euroopa rohelises kokkuleppes on sätestatud põhimõte, et kedagi ei jäeta kõrvale, mis on selles kontekstis äärmiselt oluline. Energiaostuvõimetute leibkondade toetamine nende energiavarustuse üleminekul fossiilkütustelt odavamatele taastuvatele energiaallikatele on energiaostuvõimetuse vähendamises kesksel kohal. See kajastub ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2018/2001²² artikli 23 lõikes 4, milles nõutakse, et liikmesriigid tagaksid taastuenergia kättesaadavuse kõigile tarbijatele, eelkõige neile, kes elavad väikese sissetulekuga või vähekaitsitud leibkondades, kellel muidu ei oleks piisavalt algkapitali, et sellest kasu saada.
- (35) Taastuenergia on tarbijatele taskukohasem, kui neil on sellele otsene juurdepääs. Energiaostuvõimetute leibkondade piirangud juurdepääsul taastuenergiale ja aktiveerumisel tarbijatena, kes toodavad elektrit (nn tootvad tarbijad), saab ületada ühiselt omatarbeks toodetud energia tarbimise kavade. Tootvaks tarbijaks olemine ja osalemine ühiselt omatarbeks toodetud energia tarbimise kavades toob laiemat mitterahalist kasu nagu võimestamine, uued oskused ja sotsiaalne kaasatus üksikisiku jaoks, samuti usaldus ja ühendatus kogukonna jaoks.
- (36) Ühiselt omatarbeks toodetud energia tarbimise kavades osalevad energiakogukonnad ja energiaajagamiskavad. Komisjon toetab energiakogukondi käsitlevate liidu õigusaktide jätkuvat tõhusat rakendamist liikmesriikides ja teeb ettepaneku²³ energiaajagamist käsitlevate erisätete kohta. Kohalikel omavalitsustel on oluline roll ühiselt omatarbeks toodetud energia tarbimise kavade avamisel ja kättesaadavaks muutmisel energiaostuvõimetutele leibkondadele, eriti juhul, kui liitumine tooks muidu kaasa finantsnõuded, keerukad haldusmenetlused ja kulud.

²² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2018. aasta direktiiv (EL) 2018/2001 taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamise kohta (ELT L 328, 21.12.2018, lk 82).

²³ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrusi (EL) 2019/943 ja (EL) 2019/942 ning direktiive (EL) 2018/2001 ja (EL) 2019/944, et parandada liidu elektrituru korraldust (COM(2023) 148 final).

- (37) Et energiaostuvõimetust avastada ja selle vastu meetmeid kavandada, kehtestada ja rakendada, tuleb kõigi tasandite poliitikakujundajatel teada ja mõista piirkonnas esineva energiaostuvõimetuse põhjuseid. Euroopa oskusteaasta 2023²⁴ ja oskuste pakt, mis on osa Euroopa oskuste tegevuskavast,²⁵ võimaldavad paktis osalejatel saada oskuste arendamiseks asjakohaseid suuniseid. Liidu rahastatud energiaostuvõimetuse nõustamiskeskus²⁶ pakub sidusrühmadele, sealhulgas kohalikele omavalitsustele, veebipõhist ja konkreetsetele sihtgruppidele mõeldud koolitust ja tuge energiaostuvõimetuse teemal. Nende töö energiaostuvõimetuse näitajate valdkonnas on liikmesriikidele kasulik ka riikliku ja kohaliku tasandi näitajate valikul ja sõnastamisel²⁷.
- (38) Lisaks peaksid töötajad (näiteks tervishoiu-, haridus- või sotsiaaltöötajad ning energianõustajad), kes puutuvad otse ja korrapäraselt kokku energiaostuvõimetuse ohus olevate inimestega, oskama energiaostuvõimetust tuvastada ning energiaostuvõimetutele leibkondadele nõu ja teavet anda. Selline teave võiks sisaldada nõuandeid energiatarbimise vähendamise peamiste võimaluste kohta, energiaarvete selgitamist, nõustamist õiguste teemal, mis puudutavad eluaset ja üürnike kaitset väljatõstmise eest, või selle kohta, kust saab täiendavat nõu või tuge.
- (39) Oskuste küsimus puudutab ka tarbijaid. Taastuvenergiale üleminekust kasu saamiseks vajavad tarbijad stiimuleid ja oskusi, et suhestuda energiaga aktiivsemalt tänu suuremale energia- ja digikirjaoskusele, kooskõlas nii nende energiavajadustega kui ka energiakasutuse vähendamise eesmärkidega. Selleks on vaja oskusi, näiteks oskust kasutada nutiarvestit ja saada kasu nõudluse paindlikkusest ja taastuvatest energiaallikatest. Sellega seoses tuleb erilist tähelepanu pöörata vähekaitstud leibkondadele ja energiaostuvõimetutele inimestele, et aidata neil suurendada oma energia-, finants- ja digikirjaoskust ning saada üle nende keerulisemast algolukorrast, seda ka uuenduslike tehnoloogiate kasutuselevõtu osas. Mõnel elanikerühmal, sealhulgas neil, kes on üürnikud või elavad sotsiaaleluruumis või muus eluruumis, mille omanikud nad ei ole, võib olla vähe võimalusi võtta sobivaid meetmeid.
- (40) Energiaostuvõimetuse probleemi lahendamiseks on eraldatud rahastus. Vähemalt 30 % liidu kogueelarvest mitmeaastase finantsraamistiku (2021–2027)²⁸ raames ning Euroopa Liidu taasterahastu²⁹ kogusummast ning vähemalt 37 % taaste- ja

²⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 10. mai 2023. aasta otsus (EL) 2023/936 Euroopa oskusteaasta kohta (ELT L 125, 11.5.2023, lk 1).

²⁵ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele jätkusuutlikku konkurentsivõimet, sotsiaalset õiglust ja vastupanuvõimet toetava Euroopa oskuste tegevuskava kohta (COM(2020) 274 final).

²⁶ [Energiaostuvõimetuse nõustamiskeskus \(europa.eu\)](https://energy-poverty.ec.europa.eu/observing-energy-poverty/national-indicators_en)

²⁷ https://energy-poverty.ec.europa.eu/observing-energy-poverty/national-indicators_en

²⁸ Nõukogu 17. detsembri 2020. aasta määrus (EL, Euratom) 2020/2093, millega määratakse kindlaks mitmeaastane finantsraamistik aastateks 2021–2027 (ELT L 433 I, 22.12.2020, lk 11).

²⁹ Nõukogu 14. detsembri 2020. aasta määrus (EL) 2020/2094, millega luuakse Euroopa Liidu taasterahastu COVID-19 kriisi järgse taastumise toetuseks (ELT L 433 I, 22.12.2020, lk 23).

vastupidavusrahastu³⁰ kogusummast tuleks kulutada kliimaeesmärkidega arvestamiseks. Sellega seoses on palju võimalusi rahastada energiaostuvõimetuse probleemi lahendamiseks võetavaid struktuurimeetmeid. Eelkõige on liikmesriigid vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) 2021/241 eraldanud märkimisväärse osa vahenditest energiatõhususe meetmetele, sealhulgas hoonete renoveerimisele. Plaanide läbivaatamisel ja kava „REPowerEU“ peatükkide lisamisel on energiaostuvõimetusel oluline roll ühena kuuest teemast, millega reformide ja investeeringute abil tegeleda tuleks. Ka Euroopa Regionaalarengu Fondi ja Ühtekuuluvusfondi³¹ kaudu on saadaval märkimisväärsed investeeringud energiatõhususe meetmete rakendamiseks, sealhulgas energiaostuvõimetuse probleemi lahendamiseks.

- (41) Õiglase ülemineku fondiga³² aidatakse õiglase ülemineku mehhanismi raames rahastada energiatõhususe meetmeid territooriumidel, kus liidu 2030. aastaks seatud energia- ja kliimaeesmärkidele ülemineku käigus tekivad tõsised sotsiaal-majanduslikud probleemid. Mitmele sellisele territooriumile on koondunud suured energiaostuvõimetuse piirkonnad. Lisaks võib energiaostuvõimetuse probleemi lahendamist rahastada ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2003/87/EÜ³³ loodud liidu heitkogustega kauplemise süsteemist saadavast riiklikust tulust ning moderniseerimisfondi³⁴ eraldistest ja tulevasesst kliimameetmete sotsiaalfondist.
- (42) Komisjon haldab energiaostuvõimetust käsitlevaid projekte programmi „Euroopa horisont“ ning keskkonna- ja kliimameetmete programmi LIFE raames³⁵. Lisaks pakub ta liidu rahastatud energiaostuvõimetuse nõustamiskeskuse kaudu omavalitsustele tehnilist abi, et energiaostuvõimetust tuvastada ning kohalikke sihtmeetmeid kavandada ja rakendada. Tehnilise toe instrumendi³⁶ raames toetab komisjon liikmesriike nende taotluse korral jõupingutustes reformide kavandamisel ja rakendamisel, sealhulgas energiaostuvõimetuse, hoonete renoveerimise ja kliimameetmete sotsiaalkavade koostamise alal.

³⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. veebruari 2021. aasta määrus (EL) 2021/241, millega luuakse taaste- ja vastupidavusrahastu (ELT L 57, 18.2.2021, lk 17).

³¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/1058, mis käsitleb Euroopa Regionaalarengu Fondi ja Ühtekuuluvusfondi (ELT L 231, 30.6.2021, lk 60–93).

³² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/1056, millega luuakse Õiglase Ülemineku Fond.

³³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 10. mai 2023. aasta direktiiv (EL) 2023/959, millega muudetakse direktiivi 2003/87/EÜ, millega luuakse liidus kasvuhoonegaaside lubatud heitkoguse ühikutega kauplemise süsteem, ja otsust (EL) 2015/1814, mis käsitleb ELi kasvuhoonegaaside heitkogustega kauplemise süsteemi turustabiilsusreservi loomist ja toimimist (EMPs kohaldatav tekst).

³⁴ Komisjoni 9. juuli 2020. aasta rakendusmäärus (EL) 2020/1001, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2003/87/EÜ üksikasjalikud rakenduseeskirjad seoses moderniseerimisfondi tegevusega, millega toetatakse investeeringuid teatavate liikmesriikide energiasüsteemide moderniseerimiseks ja energiatõhususe suurendamiseks (C(2020)4541).

³⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2021. aasta määrus (EL) 2021/783, millega luuakse keskkonna- ja kliimameetmete programm (LIFE) ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1293/2013 (ELT L 172, 17.5.2021, lk 53).

³⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 10. veebruari 2021. aasta määrus (EL) 2021/240, millega luuakse tehnilise toe instrument (ELT L 57, 18.2.2021, lk 1–16).

- (43) Eelkõige selliste struktuurimeetmete jaoks, mis on seotud energiatõhususe, hoonete renoveerimise või taastuenergia kättesaadavusega, on vaja märkimisväärset eelrahastamist ja pidevat rahastamist kooskõlas direktiivi (EL) 2023/1791 artikliga 28. On oluline, et avaliku sektori kulutused ja rahastamiskavad oleksid sobivalt kohandatud selleks, et toetada energiaostuvõimetuid vähekaitstud leibkondi, kaasata täiendavaid erainvesteeringuid, edendada energiatõhususega seotud laenukoosteid ja pakkuda avaliku sektori tagatist. Samuti peaksid liikmesriigid kohandama oma kavasisid ja programme, mida rahastatakse liidu vahenditest, energiaostuvõimetutele vähekaitstud leibkondadele ja samal ajal looma koostööd kogu liidus ning riiklike, piirkondlike ja kohalike kavade ja programmide vahel.
- (44) Kuna energiaostuvõimetutel leibkondadel puuduvad omavahendid ja neil on raske kommerts-laenusid saada, on nende ligipääs investeeringute rahastamisele takistatud. Seetõttu vajavad sellised leibkonnad avaliku sektori rahalist toetust, milleks võib olla otsene ette makstav toetus, otsemakse energiatõhususe parandamise või renoveerimistöde eest, avaliku sektori laen, mis võimaldab leibkonnal energiaarvete vähenemise tõttu avaliku sektori investeeringu tagasi maksta, intressita või väikese intressiga laenud või mis tahes muu uuenduslik rahastamisviis, et aidata neil rahastada energiatõhusaks renoveerimiseks vajalikke töid.

SOOVITAB LIIKMESRIIKIDEL:

I jagu. Õigusraamistiku rakendamine

1. Kiiresti tegutseda, et võtta siseriiklikku õigusesse üle ja rakendada direktiivi (EL) 2023/1791 artikli 2 punkti 52 kohane energiaostuvõimetuse määratlus. Riiklikus määratluses tuleks direktiivi 2009/73/EÜ artikli 3, direktiivi (EL) 2019/944 artikli 28 ja direktiivi (EL) 2023/1791 artikli 24 lõike 1 esimesel lõigu alusel eristada energiaostuvõimetuse mõistet vähekaitstud tarbijate mõistest.
2. Tagada, et vähekaitstud tarbijate ja energiaostuvõimetuse mõiste erinevused ning nende vastastikune täiendavus kajastuksid nõuetekohaselt riikliku tasandi poliitikas ja meetmetes, millega liikmesriikidel aidatakse koostada asjakohaseid poliitikapakette, milles käsitletakse energiaostuvõimetust ja võimestamismeetmeid.
3. Kasutada riiklike energia- ja kliimakavadega loodud terviklikku raamistikku selleks, et analüüsida energiaostuvõimetuse teemat oma territooriumil, ajakohastada selle käsitlemist ning kaaluda viise selle probleemi lahendamiseks. Sealjuures peaksid liikmesriigid astuma esimesed sammud oma kliimameetmete sotsiaalkavade ettevalmistamisel.
4. Kaaluda energiaostuvõimetute leibkondade arvu kindlaksmääramiseks riiklikul ja ELi tasandil esitatud näitajate kasutuselevõttu ning osaleda uuringutes, mis on sissetulekut ja elutingimusi käsitleva Euroopa statistika asjakohaste moodulite osad. Liikmesriigid peaksid pöörama erilist tähelepanu andmete kvaliteedile ja alternatiivsete andmeallikate võrreldavusele ning selgelt väljendama, milliseid näitajaid (koos teabega sissetulekudetsiilide kohta) nad kasutavad selleks, et energiaostuvõimetust tuvastada ja selle vastu võidelda.

II jagu. Struktuurimeetmed, taskukohasus ja energia kättesaadavus

5. Teha selget vahet energiaostuvõimetuse vastu võitlemise struktuurimeetmetel ja energia taskukohasemaks muutmise meetmetel.
6. Seada prioriteediks tõhusad ja sihtotstarbelised struktuurimeetmed, mille abil tegeldakse energiaostuvõimetuse algpõhjustega, mis puudutavad energiatõhusust, hoonete renoveerimist, soojustuse uuendamist (mille juures võetakse arvesse hoonete eripära) ning juurdepääsu energiatõhusatele seadmetele ja taastuvenergiatele.

Liikmesriigid võivad lisada struktuurimeetmetele sihtotstarbelisi meetmeid, millega muudetakse energia taskukohasemaks – näiteks suunatud sissetulekutoetus ja sotsiaalne hinnastamine – või ajutiselt toetatakse energiaostuvõimetuid leibkondi.

7. Kehtestada meetmed, millega hoitakse ära energiaostuvõimetute ja vähekaitstud tarbijate elektrivõrgust lahtiühendamine; selleks kasutatakse nii lühi- kui ka pikaajalisi sihtotstarbelise rahalise toetuse kavasad ja meetmeid, mis hõlmavad muu hulgas maksegraafikuid ja energiatõhususe alast nõustamist, alternatiivseid tarnelepinguid või sotsiaalteenuste pakkujate ja kodanikuühiskonna organisatsioonide abi. Et tarbijaid paremini kaitsta ja tagada nende jätkuv elektriga varustamine, peaksid liikmesriigid rakendama viimasena vastutava tarnija süsteemi.
8. Tagada poliitikavaldkondade, eelkõige energia- ja sotsiaalpoliitika sidusus ning ära hoida meetmete vahelisi vastuolusid. Liikmesriigid peaksid lisama energiaostuvõimetuse teema laiemasse ja lõimitud sotsiaalpoliitikasse ja sotsiaalse õigluse lähenemisviisidesse ning kohaldama kaasavat ja võimestavat poliitikat, eelkõige energiaostuvõimetute leibkondade, üürnike ning sotsiaaleluruumides ja halvima energiatõhususega hoonetes elavate inimeste suhtes.

III jagu. Valitsemine

10. Tagada tõhustatud valitsemine, millel on terviklik lähenemisviis energiaostuvõimetuse probleemi lahendamiseks, sealhulgas talitustevaheline ja vertikaalne koostöö riiklike, piirkondlike ja kohalike juhtimisstruktuuride vahel, sealjuures tuleb rohkem kaasata vähekaitstud leibkondi ning asjaomaseid energia- ja sotsiaalpartnereid ja sidusrühmi.
11. Kaaluda võimalust asutada riiklikud energiaostuvõimetuse vaatluskeskused ja neid võimestada; selline keskus võib kaasata avaliku sektori asutusi, akadeemilisi ringkondi, vabauhendusi, energiatootjaid ja -tarnijaid ning anda neile selged volitused ja vahendid energiaostuvõimetuse olukorra kindlakstegemiseks, jälgimiseks ja analüüsiks kohalikul, piirkondlikul ja riiklikul tasandil, et saada teavet otsuste tegemiseks.

IV jagu. Usaldus, kaasamine ja teabevahetus

12. Energiaostuvõimetuse probleemi lahendamiseks meetmete ja tegevuste kavandamisel pöörata erilist tähelepanu sihtotstarbelisele ja kohandatud teabevahetusele, millega

suurendatakse asjaomaste kavade toetusesaajate usaldust ja hoitakse ära vähekaitstud rühmade häbimärgistamist. Liikmesriigid peaksid kasutama punktis 21 osutatud kvalifitseeritud eesliinitöötajaid, et aidata kindlaks teha ja nõustada energiaostuvõimetuid leibkondi.

13. Tugevdada energiatõhususe teabekampaaniaid, mis on suunatud energiaostuvõimetutele leibkondadele, tagamaks, et need elanikkonnarühmad saavad kohandatud teavet ja nõuandeid; selleks tuleb kasutada energianõustamise võrgustike ja ühtsete kontaktpunktide kõiki võimalusi. Nende kampaaniatega tuleks soodustada energiatõhususe meetmete kasutuselevõttu ka üüripindadel – see leevendab huvide lahknemist üürileandjate ja üürnike vahel ning vähendab energiaostuvõimetust, kuna pärast renoveerimist tuleb energia eest vähem maksta.

V jagu. Energiatõhusus

14. Võtta meetmeid, et kiirendada halvima energiatõhususega hoonete renoveerimist selliselt, et oleks tagatud vähemalt nii suur kokkuhoid, kui on vaja siseruumides piisava soojusmugavuse saavutamiseks. Energiaostuvõimetute leibkondade toetusmeetmete puhul tuleks arvesse võtta eluasemeturu omandistruktuuri ning vältida ühelt poolt energiaostuvõimetute koduomanike ja teiselt poolt üürnike väljajätmist.
15. Kehtestada regulatiivsed ja sotsiaalsed kaitsemeetmed ning analüüsida poliitikameetmete kombinatsiooni tagamaks, et elamute energiatõhususe parandamine või renoveerimine ei tooks kaasa üüride ja eluasemekulude ülemäärast suurenemist, mis võiks kaasa tuua taskukohasuse probleemid, elanike ümberasumise, väljatõstmise ja linnaosade keskklassistumise.
16. Looa kavad, millega võimaldatakse energiaostuvõimetutele leibkondadele energiatõhusad kodumasinad, et vähendada nii üürnike kui ka koduomanike kulutusi elektrienergiale.
17. Kiirendada selliste nutiarvestite kasutuselevõttu, mis võimaldavad tarbijatel saada õigeaegselt ülevaate oma elektri- ja gaasitarbimisest, juhtida oma energiatarbimist ning saada kasu energiatehnoloogia ja digitaliseerimise arengust. Nende jõupingutuste puhul tuleks arvesse võtta energiaostuvõimetute ja vähekaitstud tarbijate erivajadusi ning järgida liidu andmekaitsestandardeid.

VI jagu. Juurdepääs taastuvatele energiaallikatele

18. Tagada, et energiaostuvõimetud leibkonnad saavad kasu CO₂ heite vähendamisest ja osalevad sotsiaalselt õiglases üleminekus. Kõigil leibkondadel peaks olema võrdne juurdepääs taastuvenergia kasutamisele ja uuenduslikele energiatehnoloogiatele ning nad peaksid saama kasu fossiilkütuste järkjärgulisest kasutuselt kõrvaldamisest küttesektoris.
19. Võimaldada energiaostuvõimetutele leibkondadele juurdepääs energiajagamiskavadele, muu hulgas kõrvaldada selliste leibkondade jaoks rahalised sisenemistõkked, ning julgustada omavalitsusi sellistes kavades osalema.

VII jagu. Oskused

20. Tagada, et kõigi haldustasandite poliitikakujundajad, samuti energiaspetsialistid ja -nõustajad saavad energiaküsimustes, sealhulgas energiaostuvõimetusega seotud teemadel koolitust, mille juures võetakse arvesse energiaostuvõimetuse mitmemõõtmelisust ja puhtale energiale ülemineku konteksti. Liikmesriigid peaksid selles valdkonnas kasutama olemasolevat liidu tehnilist tuge.
21. Võtta kasutusele programmid, millega koolitatakse eesliinitöötajaid energiaostuvõimetuse ja kestlike energialahenduste valdkonnas. Nendes programmides osalevate eesliinitöötajate hulgas peaksid olema tervishoiu- ja sotsiaaltöötajad või muud spetsialistid, kes saavad aidata tuvastada energiaostuvõimetuid leibkondi ning anda neile vahetult nõu ja teavet lahenduste kohta, mis võimaldavad energiatarbimist vähendada ning taskukohasematele ja uuenduslikele energiaallikatele juurde pääseda.
22. Pakkuda sihtotstarbelisi koolituskursusi energiaostuvõimetutele leibkondadele, sealhulgas neile, kellel on vähesed digioskused. Sellised kursused peaksid suurendama energiaostuvõimetute leibkondade energiaalast teadlikkust ja digikirjaoskust, samuti võimaldama neil paremini kontrollida oma kulutusi energiale ja aktiivselt osaleda õiglases üleminekus puhtale energiale.

VIII jagu. Rahastamine

23. Kasutada olemasolevaid liidu rahalisi vahendeid, et energiaostuvõimetust jätkuvalt vähendada, rakendades majanduslikust olukorrast sõltuvaid ja kohandatud

energiatõhususe toetuskavasid ja meetmeid, millega võimaldatakse energiaostuvõimetutel leibkondadel osaleda ühiselt omatarbeks toodetud energia tarbimise kavades. Liikmesriigid peaksid tegema rahaliste vahendite taotlemise tingimused võimalikult lihtsaks ning vähendama selliste taotlustega seotud haldustakistuste hulka ja kaasnevaid kulusid.

24. Töötada välja konkreetsed energiatõhususe toetuskavad, mis on suunatud energiaostuvõimetutele leibkondadele. Selliste kavade kujundamisel peaksid liikmesriigid meeles pidama, et need leibkonnad ei saa endale lubada renoveerimiskulude ettemaksmist isegi siis, kui need hiljem hüvitatakse, ning nad ei saa kasu maksuvähendustest, kuna nende tulumaks on minimaalne.
25. Toetada uuenduslike rahastamiskavade väljatöötamist ja laiendamist taastuvenergia ja energiatõhususe meetmete jaoks ning selliseid kavasid, mis on suunatud energiaostuvõimetutele leibkondadele.

Brüssel, 20.10.2023

*Komisjoni nimel
Kadri SIMSON
komisjoni liige*

